

Вишња Крстић

Рукописи Јелене Димитријевић: извештај са радионице

На Филолошком факултету Универзитета у Београду 4. децембра 2018. године одржана је радионица пројекта *Књиженство, теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године* под називом „Рукописи Јелене Димитријевић”. Скуп је отворила проф. др Љиљана Марковић, Деканка Филолошког факултета, а затим се окупљенима обратила и руководитељка пројекта проф. др Биљана Дојчиновић, уједно и иницијаторка читавог подухвата декриптовања рукописа Јелене Димитријевић.

Текст који преставља непосредан повод за организовање овог скупа јесте друга књига путописа *Седам мора и три океана – путем око света*, која говори о путовању у Индију, на Цејлон, у Кину, Јапан и Америку, а остала је, на жалост, необјављена. Прва књига већ је доживела своје поновљено издање 2016. године, а у циљу даљег афирмисања стваралаштва Јелене Димитријевић код стручне и шире читалачке публике, на ред је коначно дошла и друга књига, чији се рукопис чува се у Народној библиотеци Србије у Београду под сигнатуром Р 540. Тим професора и истраживача окупљених око часописа и базе података *Књиженство* преузео је на себе тежак и одговоран задатак пребацивања рукописног текста у куцани, електронски формат ради његовог очувања за будућа читања и тумачења.

На декриптовању је у континуитету радило шесторо ангажованих на пројекту *Књиженство*: истраживач Владимир Ђурић, стипендисткиње Министарства просвете, науке и технолошког развоја Марија Булатовић, Вишња Крстић, Радојка Јевтић, као и истраживачице Жељка Јанковић и Снежана Калинић. Читав посао обављен је у три велике етапе: од 15. маја до 15. јула 2017, затим од 1. септембра до 1. децембра 2017. и најзад од 27. фебруара до 27. маја 2018. године. Оригинални рукопис је у доста лошем стању, са оштећеним, пожутелим страницама, разливеног или избледелог мастила. Упркос овим препрекама, истраживачи су радили са добро скенираним материјалом, за шта дугујемо велику захвалност Народној библиотеци Србије. Скупу су присуствовали и представници одељења „Посебни фондови“ ове институције, који су омогућили скенирање свих постојећих страница рукописа, што је на крају чинило 372 фајла-страница.

Сам скуп био је тематски подељен у четири целине. Први и други део били су претежно усмерени на сам процес декрипције рукописа, те су том приликом говорили истраживачи који су радили на овом послу. Најпре је Владимир Ђурић говорио о различитим слојевима декриптовања и читања рукописа Јелене Димитријевић; затим је Марија Булатовић систематизовала разне изазове са којима се сусретала током процеса; Вишња Крстић говорила је махом о проблемима графичког аспекта; Радојка Јевтић фокусирао се на начине решавања проблема које проналазимо у раду са рукописним текстовима; Жељка Јанковић базирала се на архаизмима, позајмљеницама и страним речима као извору потешкоћа у декриптовању; на крају, Снежана Калинић говорила је о рукопису Јелене Димитријевић у контексту хетеротопије.

Трећи део скупа под називом „Америчке трансгресије” био је више теоријске природе. Том приликом, претежно се анализирао већ објављени опус Јелене Димитријевић. Проф. Магдалена Кох презентовала је рад о субверзивности и трансгресији на основу текстуалних релација два дела Јелене Димитријевић – *Американке* и *На уик-енду код Мисиз Флаг*. Јелена Милинковић базирала је свој рад о Америци Јелене Димитријевић на периодици прве половине XX века. Биљана Дојчиновић анализирао је родне трансгресије у до сада необјављеним стиховима Јелене Димитријевић на енглеском језику.

У четвртм делу скупа, поред тога што се говорило о важности декриптовања и вредности рукописа Јелене Димитријевић, присутни су покушали да декриптују у пракси на примеру поезије Јелене Димитријевић, која је и даље доступна само у рукопису – на српском, енглеском и француском језику – а чије је декриптовање започела проф. Дојчиновић. Поетски рукописи Јелене Димитријевић не само да допуњују неразјашњена места у белешкама са пута око света, већ откривају нове емоционалне пределе у српској књижевности и потврђују изузетност ове ауторке у контексту српске и светске књижевности.